

Confirmate
în ședința Senatului USARB
din 25 februarie 2015,
proces-verbal nr. 7
Președintele Senatului
Prof. univ., dr. hab. Gheorghe POPA

Aprobate în ședința Consiliului Metodic al USARB
din 23 iunie 2014, proces-verbal nr. 6
Președintele Consiliului Metodic
Conf.univ., dr. Liubov ZASTÎNCEANU

Recomandări metodice
privind formularea competențelor și finalităților
în Programele de studiu la ciclul I, studii superioare de licență,
ciclul II, studii superioare de masterat și Ciclul III, studii de doctorat

I. Dispoziții generale

Abordarea prin competențe reprezintă piatra de temelie a procesului de la Bologna, fiind privită în multe sisteme de învățământ drept bază conceptuală a politicilor educaționale. Formarea competențelor conduce la creșterea competitivității viitorilor specialiști pe piața muncii și, totodată, la reducerea „balastului” informațional în pregătirea acestora. În abordarea prin competențe, cunoștințele, care până nu demult erau considerate rezultate ale învățării, devin simple resurse pentru formarea/dezvoltarea competențelor.

Pregătirea specialiștilor cu studii superioare în Republica Moldova se efectuează în baza competențelor și finalităților, înscriindu-se în contextul european de formare, respectând cadrul normativ-legislativ autohton și european:

- *Cadrul European al Calificărilor (EQF);*
- *Recomandările Parlamentului European și al Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul vieții din 23 aprilie 2008;*
- *Hotărârea Guvernului nr.1455 din 24.12.2007 privind aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea studiilor superioare de masterat, ciclul II;*
- *Regulamentul de organizare a studiilor în învățământul superior în baza Sistemului Național de Credite de Studiu, Anexă la ordinul Ministerului Educației nr. 726 din septembrie 2010;*
- *Planul-cadru pentru studii superioare, aprobat prin ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr.455 din 03 iunie 2011;*

- *Cadrul Național al Calificărilor (CNC)*.

În calitate de bibliografie referențială la aspectul formulărilor finalităților și competențelor pot fi utilizate ghidul pentru cadrele didactice universitare *Proiectarea formării în învățământul universitar*, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, CRFC, 2012 și *Broșura cu recomandări privind elaborarea Cadrului național al calificărilor*, difuzată în cadrul proiectului Tuning de către Ministerul Educației în anul 2010.

II. Competențele și finalitățile. Concepte.

Noțiunea de *competență*, privită actualmente drept calitate a persoanei de a-și pune în aplicare potențialul de acțiune, cunoaște multiple interpretări, circa 100 de definiții cunoscute. Recomandăm utilizarea noțiunii în sensul definiției prezentate în Planul-cadru pentru studiile superioare: „Competențele reprezintă o combinație dinamică de calități, abilități și aptitudini”.

O persoană se consideră competentă atunci, când fiind plasată în situații, care implică rezolvarea unui anumit tip de probleme sau realizarea unui anumit tip de sarcini complexe, este capabil să mobilizeze eficient resursele pertinente (calități, abilități și aptitudini) pentru a le rezolva sau a le realiza calitativ.

Pentru formularea în Programele de studiu, competențele se vor divide în două clase mari:

I. *Competențe generale (această noțiune este utilizată în Planul-cadru)* – sunt transferabile dintr-o arie de conținut în alta, fiind comune pentru un anumit Program de studiu. Conform „Recomandărilor Parlamentului European și al Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul vieții” pe primul plan în lista competențelor, necesare a fi formate unui absolvent al Universităților sînt: comunicare în limba maternă; comunicare în limbi străine; competențe matematice și în științe ale tehnologiei; competențe digitale; „a învăța să înveți”; competențe sociale și civice; spirit de inițiativă și antreprenorial; sensibilizare și exprimare culturală.

Profunzimea formării acestor competențe este determinată de Cadrul European al Calificărilor, respectiv, nivelul 6 de calificare (ciclul I Licență), nivelul 7 de calificare (ciclul II Masterat) și nivelul 8 de calificare (Doctorat) (Anexa 1).

Respectivele competențe se precizează în Cadrul Național al Calificărilor (CNC) ca competențe generale (numite competențe generice sau competențe-cheie generice) pe domenii de formare profesională.

Exemplu de competențe generice pe domeniul de formare profesională 361 Contabilitate este prezentat în tabelul 1.

Pentru majoritatea domeniilor de formare există cerințele de stat stipulate în CNC cu excepția unui domeniu de formare prioritară – 14. Științe ale educației. În asemenea situații rămâne să utilizăm alte documente relevante, care determină standardele de competență profesională a cadrelor formate.

Tabelul 1

Competențe generice pe domenii de formare profesională conform CNC

Competențe-cheie generice	Ratingul în funcție de importanță		
	Licență	Masterat	Doctorat
Domeniul de formare profesională 361 Contabilitate			
Competența de a aplica cunoștințele în practică	9	9	5
Spirit de inițiativă în domeniul de activitate	2	4	6
Gîndire critică și strategică	3	5	8
Capacitatea de muncă în cadrul echipei	4	6	3
Capacitatea de învățare	1	1	1
Creativitatea	5	3	2
Competența de comunicare cu utilizarea unei limbi străine	6	2	4
Capacitatea de cunoaștere și aplicare a tehnologiilor Informaționale	8	7	9
Abilități de comunicare în scris și orală	7	8	7

Astfel, pentru domeniul de formare 14. Științe ale educației în acest sens pot fi utilizate temporar, pînă la apariția în CNC a cerințelor pentru acest domeniu, *Standardele de formare continuă a cadrelor didactice din învățămîntul secundar general*, aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum la 18 iunie 2007, în anexa căruia este prezentat STANDARDUL DE FORMARE INIȚIALĂ A SPECIALISTULUI CU STUDII SUPERIOARE UNIVERSITARE (Anexa 2), specificat pentru profesia didactică. De exemplu, pentru programul de studiu Pedagogie primară, ciclul I, licență, ele ar putea fi specificate astfel:

Competența gnoseologică:

- identificarea și selectarea informației adecvate activității de predare și organizaționale a procesului educațional;
- aplicarea și gestionarea eficientă a cunoștințelor teoretice acumulate în cadrul formării în activitatea profesională de profesor;
- cunoașterea documentelor reglatorii ale procesului educațional.

Competența prognostică:

- elaborarea din diverse perspective a proiectelor didactice de lungă durată și scurtă durată;
- prognozarea finalităților activității pedagogice la disciplinele predate; etc.

Dar prin competență pedagogică, formarea căreia se urmărește în cadrul domeniului 14, se înțelege, în sens larg, capacitatea unui educator de a se pronunța asupra unei probleme pedagogice, *pe temeiul cunoașterii aprofundate a legităților și determinărilor fenomenelor*

educative: în sens restrâns, se referă la *capacitatea unei persoane de a realiza, la-un anumit nivel de performanță, totalitatea sarcinilor tipice de muncă specifice profesiei didactice*. Noțiunea de „competență pedagogică” tinde să fie folosită în prezent cu înțelesul de *standard profesional minim*, adeseori specificat prin lege, la care trebuie să se ridice o persoană în exercitarea principalelor sarcini de lucru ale profesiei didactice, astfel încât societatea să fie protejată de riscul profesării acestei meserii de către oameni insuficient pregătiți. Din acest motiv mulți autori propun seturi diferite de competențe generale pentru profesia didactică. Una din aceste variante ar fi:

Tabelul 2

Competențe didactice generale

<i>Competențe</i>	<i>Indicatori de evaluare</i>
<i>Competența cognitivă</i>	-cunoașterea conținutului disciplinei - cunoașterea elevilor și a grupului de elevi
<i>Competența proiectivă</i>	- elaborarea planificărilor anuale și semestriale -elaborarea proiectelor de activitate didactică - proiectare evaluării
<i>Competența acțională</i>	-pregătirea/crearea condițiilor necesare desfășurării lecției - folosirea strategiilor motivaționale - utilizarea strategiilor de predare-învățare - folosirea strategiilor evaluative
<i>Competența relațională</i>	-folosirea strategiilor comunicaționale
<i>Managementul clasei</i>	- cunoașterea colectivului de elevi, identificarea problemelor și rezolvarea lor-modalitati de realizare a controlului - capacitatea de a lua decizii legate de procesul instructiv-educativ, în scopul reglării
<i>Stilul didactic</i>	- stăpânirea mijloacelor de reglare a comportamentului prin întăriri pozitive și negative (entuziasm, disponibilitate afectivă, încredere, echilibru afectiv, consecvența etc.) – Modul în care folosește controlul și independența elevilor (autoritar, democrat, indiferent)

II. *Competențele specifice* sînt mai puțin supuse transferabilității, ținînd de domeniul

specific de pregătire a cadrelor cu studii superioare. Acestea sînt demonstrate într-un Program de studiu specific, fiind tipice pentru acest program și netransferabile în alte programe. Pentru descrierea competențelor specifice pentru specialiștii ce finalizează un Program de studiu, vor fi utilizați descriptorii Dublin, bazați pe următoarele grupe de abilități: (A) cunoștințe și abilități comprehensive; (B) aplicarea cunoștințelor și abilităților comprehensive; (C) formulare de judecăți (analize, interpretări); (D) abilități de comunicare; (E) abilități de învățare (anexa 3).

Exemplele concrete sînt prezentate în anexa 4.

Pentru a indica nivelul de dezvoltare a competențelor este utilizat limbajul finalităților. *Finalitatea* reprezintă o descriere a ceea ce studentul va fi capabil să cunoască, să înțeleagă și/sau să demonstreze la absolvirea Programului de studiu.

Proiectul Tuning, realizat în cadrul procesului de la Bologna, face următoarea distincție între competențe și finalitățile de formare (tabelul 3).

Tabelul 3

Distincția între competențe și finalități

Competența	Finalitatea
Calitate, capacitate, deprindere dezvoltată la student	Nivel măsurabil al experienței de învățare, care permite stabilirea nivelului de formare/îmbunătățire a competenței
Se exprimă prin cunoștințe și abilități	Se exprimă prin rezultate măsurabile
Se formează, se dezvoltă, se îmbunătățesc	Se atinge, se realizează
<i>Cuvinte-cheie:</i> identificarea, descrierea, reproducerea, clasificarea, interpretarea, descompunerea, modelarea, distingerea, selectarea, generalizarea, critica, justificarea, argumentarea organizarea, atribuirea, diferențierea, deducerea, rezumarea etc. (aplicativ la aria de conținut).	<i>Cuvinte cheie:</i> să identifice, să descrie, să numească, să rezume, să interpreteze, să exemplifice, să modeleze, să descompună, să distingă, să selecteze, să separe, să generalizeze, să critice, să justifice, să argumenteze, să organizeze, să efectueze, să construiască, să punteze etc.

Respectiv, se va asigura o concordanță logică între competențele formulate în Programul de studiu și finalitățile de formare profesională.

III. Diferențierea dintre competențe și finalități pe cicluri de studii

Putem afirma că universitatea își realizează funcția de formator doar în cazul, în care specialistul-absolvent al unui program de studii este capabil să demonstreze prin finalități competențele dezvoltate: știe, știe să facă, știe să fie.

La inițierea unui program de studiu, autorii lui crează mai întâi profilul calificării sau profilul specialității (PC). PC specifică domeniul de studii, identifică nivelul formării (ciclul I,

studii de licență; ciclul II, studii de masterat; ciclul III, studii de doctorat) și indică caracteristicile care disting programul dat de alte programe de studii similare. PC descrie în termeni de competență și finalități de formare ce vor cunoaște, ce vor înțelege și ce vor fi capabili să facă absolvenții la finalizarea cu succes a programului de studii.

PC poate fi un document independent, de exemplu, un instrument de informare în catalogul de cursuri al instituției de învățământ superior. PC poate fi utilizat ca o parte/un element al Suplimentului la Diplomă. PC poate servi drept un element important al recunoașterii calificărilor, fapt ce facilitează angajarea în câmpul muncii sau continuarea studiilor. Exemple de profiluri sînt prezentate în anexa 5.

Astfel, competențele și finalitățile formulate în profilul specialității/ programele de studii la ciclul I Licență și la ciclul II Masterat vor fi diferențiate după următoarele criterii (tabelul 4):

Tabelul 4

Diferențierea formulării competențelor și finalităților pe cicluri de studii

Criterii de diferențiere	Ciclul I Licență	Ciclul II Master	Doctorat
Complexitate	Redusă, lucrări repetitive	Înaltă, activități autonome	Superioară, eterogenitate
Capacitatea de a demonstra competențe	În condiții reale de muncă	În medii de muncă clare, dar și în condiții vag definite	Activități de cercetare, inovație, transfer tehnologic
Mentorat	Sub îndrumarea mentorului, dirijat	Desinestător, semidirijat	Mentor sau membru/coordonator al echipei
Responsabilitate	Pentru executarea sarcinilor concrete	Pentru alegerea procedeeelor, tehnicilor, instrumentelor de lucru	Pentru alegerea abordărilor, metodologiei, abordării, viziunii
Direcții de interacțiune și comunicare	Pe orizontală, să înțeleagă și să aplice deciziile superiorului	Pe orizontală și pe verticală, grupuri de lucru pluridisciplinare	Strategică, de comunicare cu cercurile interesate (<i>stakeholders</i>), echipe inter/transdisciplinare

IV. Recomandări de formulare a competențelor și finalităților

În temeiul celor expuse, recomandăm respectarea următoarelor cerințe la formularea:

a) competențelor specifice în programul de studiu/ profilul calificării:

- se va începe cu un substantiv verbal (identificarea, structurarea, organizarea etc.) prin care se subînțelege nivelul competenței;
- vor fi definite într-un limbaj clar și simplu;
- fiecare competență se va referi la o singură caracteristică a viitorului specialist;

- se va evita „specificarea” excesivă a competenței;
- se vor evita calificativele de tipul „considerabile”, „de bază”, „nivel înalt” etc.

b) finalităților:

- se va utiliza un verb activ (comportamental, de acțiune) – de ex., să definească, să demonstreze, să elaboreze, să deducă, să explice, să coreleze, să posede, să implemen-teze, să identifice, să distingă, să argumenteze, să sintetizeze, să evalueze, să integreze etc. (conform Taxonomiei Bloom Modernizate, anexa 6);
- se va indica obiectul activității (aria de conținut) la care se referă finalitatea – de ex., rapoartele financiare, structura de conducere, de producție, cultura universală, continentul european, cercetarea de piață, cererea și oferta, calcularea și achitarea impozitelor, angajarea în câmpul muncii, competitivitatea etc.;
- se va preciza nivelul (standardul) de măsurare a finalității/demonstrare a competenței de ex., intelectuală, independentă, impactul, relații de cauzalitate și interdependență, argumentate, pornind de la diferite surse informaționale, documentare, perfectând planuri, elaborând modele, lucru în grup, obiectiv etc.;
- se va indica contextul în care va fi demonstrată competența (dacă e cazul) – de ex., în condițiile aderării la U.E., a Republicii Moldova, în cadrul piețelor emergente, în spațiul cultural românesc, în epoca antică/medievală/modernă/contemporană, în cadrul întreprinderii/instituției etc.

Referințe bibliografice:

1. *Cadrul European al Calificărilor (EQF)* [on-line] [citat 20.06 2014]. Disponibil: http://www.proiectoffice.eu/product/04_5Pachete%20Know-how%20si%204Pachete%20Procesele%20Formarii/5%20Pachete%20know%20how/04.4_Pachet%20know-how_Ue%20EQF.pdf;
2. *Cadrul Național al Calificărilor (CNC)* [on-line] [citat 24. 06 2014]. Disponibil: <http://www.edu.md/ru/cadrul-na-ional-al-calificarilor/> ; <http://www.edu.md/ru/invatamint-superior-ciclul-i-si-ii-/>;
3. Hotărîrea Guvernului nr.1455 din 24.12.2007 privind aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea studiilor superioare de masterat, ciclul II. In: *Monitorul Oficial*. 2008, nr. 5-7, din 11.01.2008;
4. *Planul cadru pentru studii superioare, aprobat prin ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr.455 din 03 iunie 2011* [on-line] [accesat 19.06 2014]. Disponibil: <http://dmc.utm.md/utillsIRDownloads/acteNL/externe/planCadruStudiiSuperioare.pdf>;

Nivel	Cunoștințe	Abilități	Competență
Nivelul 6 Rezultatele învățării relevante Nivelului 6 sînt <i>Programe de Licență</i>	Cunoașterea avansată a unui domeniu de lucru sau studiu, inclusiv înțelegerea critică a teoriilor și principiilor	Abilități avansate, demonstrarea măiestriei și inovației, necesare pentru a rezolva probleme complexe și impredecibile într-un domeniu specializat de lucru sau studiu	- Gestionarea activității profesionale sau tehnice complexe, asumîndu-și responsabilitatea pentru procesul decizional în contexte impredecibile de lucru și studiu - Asumarea responsabilității pentru gestionarea evoluției profesionale a persoanelor individuale precum și a grupurilor
Nivelul 7 Rezultatele învățării relevante Nivelului 7 sînt <i>Programe de Masterat</i>	- Cunoștințe puternic specializate, printre care și cele care se află în fruntea cunoștințelor într-un domeniu de lucru sau studiu, ca bază pentru gîndire și/sau cercetare originală - Conștientizarea critică a aspectelor legate de cunoștințele dintr-un anumit domeniu și la intersecția dintre diferite domenii	Abilități specializate de soluționare a problemelor necesare în cercetare și/sau inovație pentru a genera cunoștințe noi și a integra cunoștințe din alte domenii	- Gestionarea și transformarea contextelor de lucru sau studiu care sînt complexe, impredecibile și necesită abordări strategice noi - Asumarea responsabilității pentru contribuirea la cunoștințele profesionale și practice și/sau evaluarea performanței strategice a echipelor

Nivelul 8 Rezultatele învățării relevante Nivelului 8 sînt	Cunoștințe la cel mai avansat nivel al unui domeniu de lucru sau studiu și la intersecția dintre diferite domenii	Cele mai avansate și specializate abilități și tehnici, inclusiv sinteza și evaluarea, necesare pentru a rezolva probleme critice în domeniul cercetării și/sau inovării și de a extinde și redefini cunoștințele și practica profesională existente	Demonstrarea în mod substanțial a autorității, inovației, autonomiei, integrității academice și profesionale, și dedicare consistentă dezvoltării de noi idei sau procese în fruntea contextelor de lucru sau studiu, inclusiv cercetarea
<i>Programa de Doctorat</i>	Standardul de formare inițială a specialistului cu studii superioare universitare Competența gnosologică <ul style="list-style-type: none"> - identificarea și selectarea informației adecvate domeniului de activitate; - aplicarea și gestionarea eficientă a cunoștințelor teoretice; - acumularea și amplificarea cunoștințelor în contextul evoluției științelor administrative; - amplificarea cunoștințelor teoretice în funcție de noile realități ale activității profesionale; - autocunoașterea și reflexia; - cunoașterea drepturilor și a libertăților omului; - cunoașterea cadrului legislativ al domeniului profesional. <p style="text-align: center;">Competența prognostică</p> <ul style="list-style-type: none"> - determinarea posibilitelor direcții ale evoluției domeniului de activitate; - stabilirea locului/rolului domeniului de activitate profesională/științei în contextul evoluției social-economice și culturale ale societății; - elaborarea din diverse perspective a proiectelor de activitate profesională; - prognozarea finalităților activității profesionale; 		

- identificarea prospectivă a problemelor și a soluțiilor de rezolvare a acestora.

Competența praxiologică

- realizarea eficiență a activității profesionale în domeniu;
- identificarea situațiilor de aplicare a teoriei;
- selectarea și operaționalizarea cunoștințelor teoretice adecvate specificului activității practice;
- selectarea și operaționalizarea cunoștințelor teoretice, adecvate specificului activității practice;
- transferul cunoștințelor teoretice în diverse domenii ale activității practice;
- selectarea informației necesare activității profesionale din diverse resurse;
- posedarea calculatorului ca instrument de lucru în activitatea profesională;
- stabilirea corelației dintre componentele procesului activității profesionale;
- eficientizarea continuă a activității profesionale prin introducerea inovațiilor;
- elaborarea proiectelor de activitate profesională.

Competența managerială

- diagnosticarea particularităților organizaționale a instituției în care își desfășoară activitatea;
- proiectarea și coordonarea activității profesionale;
- elaborarea strategiei de activitate profesională;
- încadrarea în procesul realizării misiunii instituției în care își desfășoară activitatea profesională;
- monitorizarea/automonitorizarea activității profesionale;
- coordonarea eforturilor tuturor factorilor implicați în activitate;
- stabilirea corelației dintre condițiile obiective și implicarea factorului uman în realizarea activității;
- valorificarea potențialului uman;
- soluționarea prin colaborare a problemelor din activitatea profesională;

- luarea de decizii în activitatea profesională.

Competența de evaluare a activității profesionale

- stabilirea criteriilor de evaluare/autoevaluare a activității profesionale, elaborarea strategiilor de evaluare;
- stabilirea corelației dintre rezultatele evaluării și proiectarea activității ulterioare;
- stabilirea corelației dintre rezultatele evaluării și perspectiva evoluției domeniului de activitate;
- elaborarea strategiei de evaluare a activității profesionale.

Competența comunicativă și de integrare socială

- manifestarea devotamentului pentru țară și a respectului pentru identitatea, limba și valorile culturale ale poporului, precum și față de valorile naționale ale țării;
- respectarea drepturilor și libertăților omului, indiferent de apartenența lui etnică, de proveniența socială și atitudinea față de religie;
- adaptarea la cerințele comunității naționale, teritoriale, locale, aflate în permanentă schimbare;
- utilizarea diverselor forme de comunicare în organizarea/monitorizarea activității profesionale;
- utilizarea diverselor limbaje de comunicare;
- adaptarea comportamentului la diversitatea situațiilor de comunicare;
- rezolvarea prin consens/colaborare a situațiilor de problemă;
- manifestarea toleranței, tactului, a deontologiei profesionale în cadrul comunicării;
- realizarea unor relații interumane bazate pe dialog, atitudini deschise și comportament empatic;
- adaptarea mesajului la diverse medii socioculturale (abilitatea de a comunica în cel puțin două limbi străine);
- manifestarea responsabilității față de mediul înconjurător.

Competența de investigare

- aplicarea metodologiei cercetării științifice în activitatea profesională;
- stabilirea priorităților în domeniul de cercetare științifică;
- identificarea problemelor de cercetare științifică;

- realizarea proiectelor de cercetare științifică;
- determinarea gradului de funcționalitate a rezultatelor investigațiilor științifice;
- utilizarea în activitatea profesională a rezultatelor investigațiilor științifice din alte domenii.

Competența de formare profesională continuă

- identificarea necesităților de formare profesională continuă;
- determinarea priorităților în formarea/perfecționarea profesională;
- aplicarea diverselor strategii de formare continuă;
- flexibilitatea și mobilitatea în aprobarea schimbărilor din domeniul de activitate.

Tablelul 4. Matricea competențelor-cheie generice pe nivele de calificare

Grupul de atribuție al competenței	Codul (desc-riptorii Dublin)	Competențe-cheie generice	Competențe specifice		
			Ciclul I Licență	Ciclul II Masterat	Doctorat
Acumulare de cunoștințe și abilități comprehensive	A	Cunoaștere, înțelegere, utilizare a limbajului specifice	Cunoașterea, înțelegerea conceptelor, teoriilor, metodelor de bază ale domeniului, utilizarea lor în comunicarea profesională	Cunoașterea aprofundată a domeniului de specializare: teorii, metodologic, utilizarea limbajului adecvat în medii profesionale diferite	Cunoașterea avansată și sistematică a conceptelor, metodelor, contradicțiilor, comunicarea de specialitate în domenii conexe

	A	Explicare și interpretare	Aplicarea cunoștințelor de bază pentru interpretarea (explicarea) tipurilor de concepte, situații, proiecte corespunzătoare domeniului	Aplicarea cunoștințelor de specialitate pentru explicarea și interpretarea unor situații noi, în contexte mai largi, tangente domeniului	Aplicarea principiilor și metodelor avansate în explicarea și interpretarea din diverse puncte de vedere, a situațiilor-problemă teoretice și practice
Aplicarea cunoștințelor și abilităților comprehensive	B	Aplicare, transfer, rezolvare de probleme	Aplicarea principiilor și metodelor de bază pentru rezolvarea de probleme, situații cu o definire clară, ghidat de mentor	Aplicarea integrată a aparatului conceptual, în situații vag definite pentru rezolvarea problemelor teoretice și practice noi	Pres selecția aplicarea principiilor, teoriilor, metodelor avansate sau din alte domenii pentru rezolvarea problemelor teoretice-practice; abordarea pluridisciplinară a situațiilor
Formulare de judecăți (analize, interpretări)	C	Reflecție critică și constructivă	Aplicarea metodelor și criteriilor standardizate de evaluare (aprecierea calității, limitele proceselor, programelor, proiectelor etc.)	Utilizarea profundă și permanentă a criteriilor și metodelor de evaluare, formularea de judecăți și fundamentarea deciziilor	Evaluarea constructivă și critică a proiectelor și a rezultatelor cercetărilor științifice, stabilirea priorităților în cunoașterea și aplicarea metodologiei teoretico-științifice
	C	Creativitate și inovare	Elaborare de proiecte în baza principiilor și metodelor speciale în domeniul de profesionalizare	Elaborarea proiectelor profesionale, de cercetare, utilizarea metode cantitative și calitative cu caracter inovativ	Inițierea și implementarea cercetărilor originale, inovative, utilizând metode avansate, cu contribuție în dezvoltarea științifică, metodologică, tehnologică a domeniului de formare
Abilități de comunicare	D	Autonomie și responsabilitate	Executarea responsabilă a însărcinărilor profesionale, ghidat de mentor	Executarea sarcinilor profesionale complexe, autonom, profesional independent	Conceperea și realizarea de proiecte de inovații, transfer tehnologic
	D	Interacțiune socială	Posedarea rolului specific în echipă, distribuirea sarcinilor pe nivele de subordonare	Îndeplinirea rolurilor de conducere a grupului profesional sau a entității	Asumarea responsabilității, capacități de organizare, management al grupurilor profesionale, de cercetare etc
Abilități de învățare	E	Dezvoltare personală și profesională	Conștientizarea necesității formării continue, utilizarea eficientă a resurselor și tehnicilor de învățare profesională și personală	Proces de învățare bazat pe autocontrol, diagnosticarea necesităților formării, reflecții asupra activității profesionale proprii	Dezvoltarea proiectelor creative, avînd la bază necesitatea în autorealizare
Descriptorii generici			Descriptorii de nivel		

	Determinarea/formularea și participarea activă la rezolvarea situațiilor de conflict în colectivul de muncă;	<ul style="list-style-type: none"> - să aspire la organizarea vieții în societate și în colectivul de muncă conform valorilor general-umane; - să manifeste atitudine nonconflictuoasă (binevoitoare) și corectă în procesul de rezolvare a conflictelor organizaționale;
Abilități de învățare	Autoformarea continuă în conformitate cu evoluția teoriei și practicii contabilității	<ul style="list-style-type: none"> - să integreze cunoștințele din domeniul de specialitate cu cele din alte domenii economice prin prezentări publice, discuții în grup, fiind ghidați de mentor; - să utilizeze resurse digitale; - să manifeste interes pentru studierea de sine stătătoare a schimbărilor în legislație; - să se documenteze referitor la modificările în practica contabilă modernă;
	Determinarea direcțiilor prioritare de autoformare profesională continuă.	<ul style="list-style-type: none"> - să se autoperfecționeze continuu prin dezvoltarea spiritului profesional-cognitiv; - să evalueze critic publicațiile recente în domeniul de specialitate; - să efectueze alegerea conștientă a domeniului de specialitate viitor, inclusiv, alegerea programelor de master.

Exemple de profiluri ale calificării

Profilul calificării Master în științe ale educației Master in Education Sciences Tehnologii informaționale și de comunicație (TIC) în învățământ ICT in Education
---

Tipul programului și durata lui	O singură calificare (120 credite ECTS)
Instituția	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova Alec Russo State University of Bălți, Republic of Moldova
Organul de acreditare	Ministerul Educației al Republicii Moldova Ministry of Education, Republic of Moldova
Perioada de referință	Programul de formare a fost acreditat în anul 2008
Ciclul/nivelul	Bologna – Ciclul II: EQF – nivelul 7

A Scop	Programul este orientat spre dezvoltarea la absolvenți a competențelor de analiză critică a perspectivelor de utilizare a tehnologiilor informației și a comunicațiilor (TIC) în educație, de creare a mediilor și resurselor digitale de învățare, de dezvoltare profesională în integrare a TIC în domeniul Științe ale Educației
---------------	---

B Caracteristici	
1 Disciplinele de bază/domeniile de studiu	Domenii principale: instrumente TIC, servicii TIC și softuri în educație; Web design; management educațional,
2 Subiecte generale/speciale	Formare specială în domeniul TIC, didacticii asistate de calculator
3 Orientarea formării	Program de formare profesională
4 Caracteristici distinctive	Programul este oferit în limba română, învățământ cu frecvență la zi

C Angajabilitate și educație ulterioară	
1 Posibilități de angajare	Profesor de informatică în treapta superioară a învățământului preuniversitar, în colegii, asistent universitar, coordonator TIC în unitățile școlare, specialist principal în domeniul TIC în direcțiile raionale/municipale de învățământ, tineret și sport, expert în domeniul TIC în ONG-uri
2 Educație ulterioară	Acces la programe de doctorat: 13.00.01 Pedagogie generală, 13.00.02 Teoria și metodologia instruirii (informatica), 13.00.08 Teoria și metodologie instruirii profesionale

D Abordări pedagogice	
1 Abordări ale predării și învățării	Învățare centrată pe student; învățare bazată pe proiecte; învățare mixtă, comunități de învățare în rețea; învățare independentă, bazată pe descoperire și în grup. Prelegeri interactive, lucrări de laborator, seminare, consultații, stagii de practică, elaborarea tezei de master
2 Abordări de evaluare	Evaluare realizată preponderent prin sarcini practice, integrate în portofolii, cu utilizarea criteriilor predefinite și rubricilor de evaluare.

	Evaluare reciprocă și autoevaluare. Evaluarea stagiilor de practică și a tezei de master
--	--

E	Competențe cheie dezvoltate în program
1	Competențe generice
	<ul style="list-style-type: none"> • Competențe cognitive: de procesare/reflecție și analiză critică a resurselor educaționale în scopul exercitării funcțiilor profesionale și a autoinstruirii, de cercetare asistată în domeniul didacticii particulare. • Competențe cognitive: de formare a unui raționament flexibil/creativ, care creează baza pentru originalitate în dezvoltarea și aplicarea cunoștințelor de bază din TIC în cadrul profesional. • Competențe de comunicare: de publicare a informației (postări, rapoarte, comentarii, sarcini rezolvate) pe Web (bloguri, forumuri, portofolii electronice) în limba română și în limba engleză. • Competențe de analiză și sinteză: de integrare a cunoștințelor pentru a rezolva situații complexe de predare/învățare/evaluare, precum și de a formula judecăți pe baza unor date incomplete. • Competențe de analiză și sinteză: de elaborare în baza informațiilor selectate a unor lucrări de sinteză cu parametri predefiniți. • Competențe de cooperare și lucru în echipă: de utilizare a instrumentelor Web2.0. pentru realizarea sarcinilor colaborative și a proiectelor. • Competențe în domeniul implementării tehnologiei informației și a comunicațiilor (TIC): de integrare a TIC în contexte educaționale. • Competențe de învățare: de studiu în mod autonom, utilizând posibilitățile TIC, în baza unui nivel ridicat de înțelegere a teoriilor învățării și a procesului educațional.
2	Competențe specifice
	<ul style="list-style-type: none"> • Competențe cognitive: de cunoaștere și înțelegere a rolului TIC ca obiect de studiu, ca suport în învățarea tradițională, ca instrument de management al învățării, ca mediu de învățare, ca instrument de cercetare. • Competențe cognitive: de concepere și proiectare a educației integrate cu TIC. • Competențe de aplicare: de utilizare a cunoștințelor didactice și a suporturilor tehnice și software disponibile pentru elaborarea resurselor de învățare digitale. • Competențe de aplicare: de utilizare a metodologiei de cercetare la realizarea unor investigații în domeniul didacticii particulare. • Competențe de aplicare: de utilizare a posibilităților platformelor de învățare în organizarea învățământului mixt (blended learning). • Competențe de analiză: de identificare, analiză și evaluare a potențialului TIC în proiectarea/realizarea procesului instructiv. • Competențe manageriale: de coordonare și implementare a activităților academice bazate pe TIC în contexte educaționale, de planificare și realizare a dezvoltării profesionale continue a colegilor de lucru. • Competențe etice: de promovare a drepturilor de autor asupra resurselor bibliografice și a celor digitale, de evaluare a aportului colegilor în activități colaborative. • Competențe de evaluare: de utilizare/adaptare/elaborare a criteriilor de selectare a mediilor de învățare/instrumentelor Web2.0/resurselor digitale.
F	Rezultate de învățare/finalități de studii la nivel de program
	<p>La finele ciclului de master absolventul va fi capabil:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Să descrie impactul social, didactic și tehnic al implementării TIC în sistemul educațional, folosind matricea de integrare a tehnologiilor. • Să aplice tehnici de identificare a nevoilor de învățare a elevilor/aduților și să propună

<p>soluții adecvate pentru satisfacerea acestor nevoi prin selectarea/adaptarea/elaborarea resurselor/mediilor de învățare relevante.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Să proiecteze activități didactice, centrate pe cel ce învață, prin crearea mediilor de învățare relevante și utilizarea instrumentelor și a resurselor educaționale bazate pe TIC. • Să utilizeze TIC pentru a produce resurse educaționale corelate cu particularitățile individuale ale elevilor/adulților, cu suporturile tehnice disponibile și cu finalitățile învățării. • Să proiecteze și să elaboreze resurse Web2.0 în sprijinul învățării/formarea competențelor (situri și bloguri educaționale, rețele sociale, medii personale de învățare), folosind suportul tehnologic adecvat. • Să implementeze activități de învățare mixtă (blended learning) prin utilizarea platformelor de învățare libere (MOODLE). • Să elaboreze sarcini de evaluare a finalităților de studii asistate de calculator cu caracteristici prestabilite, să utilizeze portofoliul electronic ca instrument complex de evaluare. • Să selecteze algoritmi și metodele de calcul potrivite pentru modelele matematice ale proceselor reale (dinamica populațiilor, probleme economice de optimizare, procese fizice). • Să analizeze critic literatura științifică în domeniu prin elaborarea unor adnotări comparative conform unor criterii prestabilite (un text analitic de aproximativ 10.000 de semne pentru o listă bibliografică din 10-15 denumiri de surse). • Să realizeze, fiind asistat de cadrul didactic, cercetări în domeniul didacticii particulare prin identificarea contradicțiilor dintre cerințele practicii educaționale și posibilitățile teoriei, ce pot servi drept probleme de cercetare în didactică, formularea scopului și obiectivelor cercetării – până la publicarea rezultatelor. • Să planifice și să realizeze activități de formare continuă a cadrelor academice în domeniul utilizării TIC în contexte educaționale. • Să coordoneze și să promoveze activitățile didactice bazate pe TIC în unitatea școlară. • Să participe (prin publicarea reflecțiilor, rezultatelor experimentale, bunelor practici ș.a.) în rețelele profesionale ale cadrelor didactice care utilizează TIC în context educațional. • Să evalueze critic, fiind asistat de cadrul didactic, afirmațiile referitoare la educație și TIC, de diferite grupuri de interese din întreaga lume.
--

<p>Profilul calificării Licențiat în științe sociale Licentiate in social Sciences</p>
<p>Psihologie</p>

Tipul programului și durata lui	O singură calificare (180 credite ECTS)
Instituția	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova Alec Russo Balti State University, Republic of Moldova
Organul de acreditare	Ministerul Educației al Republicii Moldova Ministry of Education, Republic of Moldova
Perioada de referință	Programul de formare a fost acreditat în anul 2005
Ciclul/nivelul	Bologna-Ciclul I:EQF- nivelul 6

A	Scop Programul ofera oportunitati de formare la viitorii specialiști a unui sistem de competențe în domeniul psihologiei, pentru a putea activa în calitate de psiholog în cadrul instituțiilor / organizațiilor de stat și neguvernamentale care prestează servicii psihologice
----------	---

B	Caracteristici	
1	Disciplinele de bază/domeniile de studiu	Domenii principale: <i>Discipline fundamentale</i> - Psihologia generală, Introducere în psihologie, Psihofiziologia, Psihologia socială, Psihosexologie, Psihologia vârstelor. Practica de inițiere, Bazele investigațiilor științifice Psihologia pedagogică, Psihologia personalității, Psihopatologia; <i>Discipline de creare a abilităților și competențelor generale</i> , <i>Discipline umanistice</i> ; <i>Discipline de orientare spre specialitate</i> , <i>Discipline de orientare spre alt domeniu la ciclul II</i> Ponderea domeniilor de studii: DF:G:U:S :M(25,5: 6,7: 11,1: 31,7 :11,1.)
2	Accentul pus pe formare	Formare generală în domeniul psihologiei
3	Orientarea formării	Program de formare profesională
4	Caracteristici distinctive	Programul este oferit în limbile română și rusă, învățămînt cu frecvență la zi.

C	Posibilități de inserție profesională (angajabilitate) și formare ulterioară	
1	Posibilități de inserție profesională	Psiholog în cadrul instituțiilor preuniversitare ale Ministerului Educației, în cadrul instituțiilor prestatoare de servicii sociale ale Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Sănătății, Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Interne, în cadrul organizațiilor neguvernamentale, în întreprinderi și organizații cu activități economice.
2	Formare ulterioară	Acces la programe de master în domeniul științe sociale, științele educației, asistență socială.

d	Particularitățile/stilul formării	
1	Abordări ale predării și învățării	Învățare centrată pe student; expunerea, exemplul demonstrativ, dezbateri, sinteza cunoștințelor, descoperire dirijată, clarificare conceptuală, activități de grup, studiu de caz, seminare, consultații. Stagii de practică, elaborarea tezei de an și de licență
2	Abordări de evaluare	Examen în forma scrisă/orală, test docimologic, portofoliu, prezentări POWER POINT, examen public (demonstrarea competențelor). Evaluarea tezei de an și tezei de licență, a stagiilor de practică.

E	Competențele-cheie dezvoltate în program	
1	Competențe generice <ul style="list-style-type: none"> ✓ Adaptarea mesajului profesional la diverse medii socio-culturale; ✓ Dezvoltarea abilităților decizionale; ✓ Capacitatea de a învăța; ✓ Cultivarea sentimentului demnității în stabilirea relațiilor interpersonale la nivelul colectivului profesional, comunității naționale sau internaționale; ✓ Adaptarea la noile situații sociale; ✓ Schimbarea modului de comportament în funcție de cerințele mediului; ✓ Argumentarea propriei poziții în luarea unei decizii profesionale; ✓ Respectarea deontologiei profesionale; 	

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Manifestarea toleranței în comunicare cu clienții și colegii de serviciu
2	<p>Competențe specifice</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Cunoaștere și înțelegere: Cunoașterea bazelor teoretice ale psihologiei ca știință; Cunoașterea mecanismelor psihologice de autocunoaștere și reflexie, apărare psihologică, autoreglare a comportamentului uman; Cunoașterea Codului Deontologic profesional, a drepturilor omului; Identificarea problemelor de cercetare în domeniul psihologiei; ✓ Abilități analitice și predictive: Abordarea prognostică a procesului dezvoltării psihice, formării personalității; ✓ Aplicarea cunoștințelor în practică: Determinarea direcțiilor de bază a evoluției activității diagnostice, de psihocorecție, de consiliere, de psihoprofilaxie; Eficientizarea procesului instructiv-educativ prin introducerea realizărilor inovatorii din domeniul psihologiei; Elaborarea strategiilor și tacticii activității educaționale, instructive, de muncă etc., din perspectiva activității profesionale psihologice. ✓ Abilități de comunicare: Determinarea și participarea activă la rezolvarea de situații de problemă prin conștientizare/colaborare în baza aplicării cunoștințelor psihologice și deprinderilor practice; Realizarea principiului comunicării eficiente în realizarea strategiilor, scopurilor, obiectivelor procesului instructiv-educativ. ✓ Aplicarea cunoștințelor și trecerea de la teorie la practică: Realizarea programelor și proiectelor de cercetare. ✓ Abilități de a învăța: Autoformarea continuă de conformitate cu evoluția permanentă a teoriei și practicii psihologice; Determinarea direcțiilor prioritare de autoformare profesională continuă.

F	<p>Lista rezultatelor/finalităților formării</p> <p>La finele perioadei de studiu absolventul va fi capabil să :</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ să adapteze teoriile psihologice la situațiile activității practice; ✓ să proiecteze cercetarea și implementarea investigațiilor psihologice cu rezonanță personală și socială; ✓ să utilizeze tehnologiile informaționale și comunicaționale moderne în procesul de cercetare și activitatea profesională; ✓ să elaboreze și să realizeze programe de psihodiagnostic; ✓ să elaboreze și să realizeze programe de psihocorecție; ✓ să cunoască și să aplice metode și tehnici de consiliere psihologică; ✓ să elaboreze și să implementeze programe de asistență psihologică a persoanelor și grupurilor de persoane cu probleme de personalitate și de relaționare ✓ să elaboreze și să realizeze programe de stimulare a dezvoltării personalității și de sporire a resurselor psihice; ✓ să comunice suportiv și eficient cu clienții;
----------	--

✓ să manifeste toleranță și empatie față de diferite categorii de clienți.

Anexa 6

TAXONOMIA LUI BLOOM REVIZUITĂ

Versiunea actualizată a taxonomiei lui Bloom, subsemnată de L. Anderson în 1999, încearcă să corecteze unele dintre erorile celei originale. Spre deosebire de versiunea din 1956, noua taxonomie face diferența între „a ști ce”, conținutul gândirii și „a ști cum”, procedeele utilizate în rezolvarea problemelor.

Dimensiunea cunoștințelor este reprezentată de „a ști ce” și are patru categorii: *factuală*, *conceptuală*, *procedurală* și *metacognitivă*. Cunoștințele factuale includ fragmente izolate de informații, cum ar fi definițiile cuvintelor și cunoștințe despre detalii specifice. Cunoștințele conceptuale constau în sisteme de informații, cum ar fi clasificările și categoriile.

Cunoștințele procedurale includ algoritmi, euristică sau învățarea prin descoperire, tehnici și metode, precum și cunoștințe despre situațiile în care se folosesc aceste metode și procedee. Cunoștințele metacognitive se referă la cunoștințele despre procesele de gândire și informații legate de gândire și la felul cum pot fi folosite aceste procese în mod eficient.

Dimensiunea proceselor cognitive a taxonomiei lui Bloom revizuită are, ca și cea originală, șase capacități. Acestea sunt de la cea mai simplă pînă la cea mai complexă: (a) amintirea, (b) înțelegerea, (c) aplicarea, (d) analiza, (e) evaluarea și (f) creația.

Amintirea constă în recunoașterea și reamintirea, „rechemarea”, informațiilor relevante din memoria pe termen lung. *Înțelegerea* este abilitatea de a forma propriul înțeles pe baza materialelor educaționale, precum lectura și explicațiile profesorului. Subcategoriile acestui proces includ interpretarea, exemplificarea, clasificarea, rezumarea, deducerea, compararea și explicarea.

Cel de-al treilea proces, *aplicarea*, se referă la utilizarea unui procedeu învățat într-o situație familiară sau una nouă. Următorul proces este *analiza*, care constă în descompunerea cunoștințelor în părți și considerarea relației dintre părți și structura generală. Elevii analizează prin diferențiere, organizare și atribuire. *Evaluarea*, care reprezintă ultimul nivel al taxonomiei originale, este al cincelea dintre cele șase procese în versiunea revizuită. Ea include verificarea și critica.

Creația, un proces care nu a fost inclus în prima taxonomie, se află pe nivelul cel mai de sus al noii versiuni. Această abilitate implică combinarea unor lucruri existente pentru a face ceva nou. Pentru a îndeplini sarcini creatoare, cei care învață generează, planifică și produc.

Potrivit acestei taxonomii, fiecărui nivel de cunoștințe îi poate corespunde un nivel al proceselor cognitive, astfel că elevul poate *să-și amintească cunoștințe factuale sau procedurale, să înțeleagă cunoștințe conceptuale sau metacognitive sau să analizeze cunoștințe metacognitive sau factuale.*